

polstoletnim zamikom: Za Centrum v času Bismarcka je namreč značilno to, kar velja za slovenske razmere pol stoletja pozneje v Kraljevini Jugoslaviji:

- distanca do pruskega državnega vodstva,
- težnja po čim učinkovitejši zaščiti Cerkve v državi in družbi,
- neka splošna ideja o "socialni enakosti", ki je vsakemu nekaj obljubljala in nikoli ni našla konkretne idejno-politične oblike (modela) in
- nekakšna simpatija do masovne politične mobilizacije.

In če se strinjamo z W. Lothom, da je vse to bilo bistveno premalo za soočanje z modernizacijo, industrializacijo in s hitrimi družbenimi spremembami, moramo težavam nemške politične sredine v času Bismarcka (ob primerjavi s slovenskimi razmerami v tridesetih letih) dodati še bistveno odločnejše zastavljeno vprašanje vdiranja marksističnih ideoloških premis v katoliški tabor.

Stanovski korporativizem je bil že v času Wilhelmove Nemčije nesposoben predstavljati družbeno alternativno agitaciji marksizma, še manj pa pol stoletja pozneje v tridesetih letih v Sloveniji.

Nemški politični katolicizem se je kljub široki paleti različnih družbenih skupin, ki jih je integriral in so jim bili skupni samo konzervativizem, strah pred modernizacijo in katolištvo, vendar razvijal v smeri, ki je v razmerah nemškega parlamentarizma bila vse dlje od vplivov hierarhije Cerkve in Vatikana. (Za slovenski politični katolicizem tega ne moremo reči – vse do svojega konca je bil v rokah hierarhije in – ne gre pozabiti – ideologov ter politikov duhovnikov).

Seveda so bile prav te sile, ki so znotraj političnega katolicizma prehajale na instrumentarij sodobnih družbenih pridobitev in ga poskušale uporabljati za ohranjanje lastnih pozicij, obsojene na uspeh.

"Ultramontanizem" je bil v hitro razvijajoči se nemški družbi obsojen na neuspeh. Vrnitev na pozicije pred letom 1789 je bila praktično nemogoča – sekularizacija, razvoj znanosti, industrializacija itd. so prehitro napredovali. Ne tako v Sloveniji – tukaj je vse do prve svetovne vojne še prisotna ideja o nekakšni "oazi" sredi "razkristjanjene, pojudene in pokvarjene Evrope", ki se nadaljuje tudi še v čas po prvi svetovni vojni. Seveda, če govorimo o tistih usmeritvah, ki so znotraj slovenskega političnega katolicizma prevladovala – o Antonu Mahničju, Alešu Ušeničniku, Lambertu Ehrlichu ali Ernstu Tomcu.

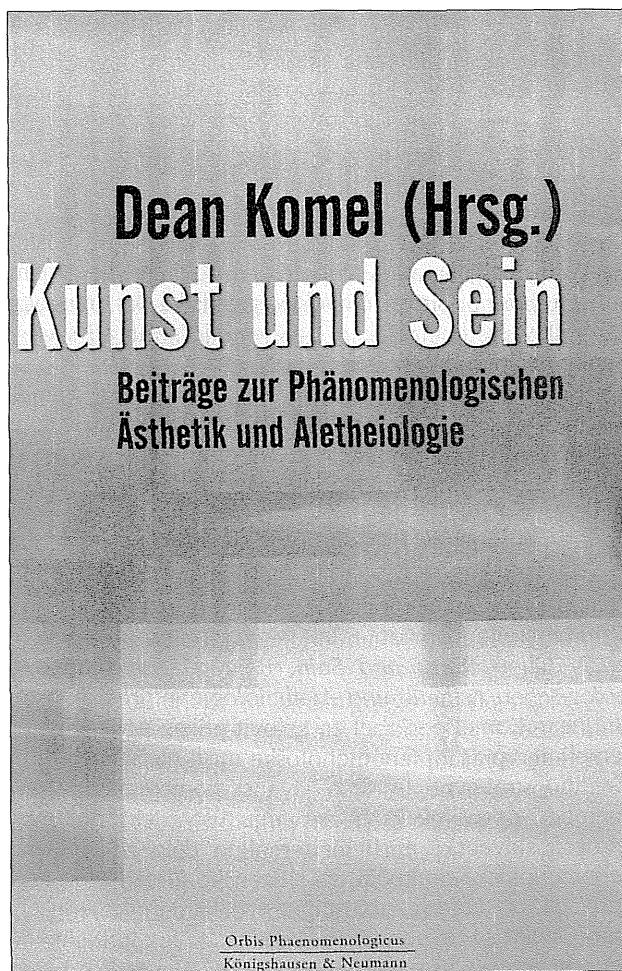
V času cesarstva se je v Nemčiji zgodilo to, kar se je pozneje zgodilo v Sloveniji v času med obema vojnama: iz pretežno agrarne dežele je nastajala moderna industrijska družba – pred očmi na kaj takega nepripravljenega političnega katolicizma in Katoliške cerkve. Industrializacija, nova sredstva množičnega obveščanja, t. i. "drugo razsvetljenje", ki je tokrat zajelo najširše množice, je družbo drastično spremenilo. Nastajali so novi socialni sloji in razredi, razpadanje tradicionalnih

socialnih vezi in skupnosti ter vzpostavljanje novih, nove ideologije in nove politične skupine. To pa je zgodba, ki jo bo treba (nekoč) šele napisati.

Egon Pelikan

Dean Komel (ed.): KUNST UND SEIN. BEITRÄGE ZUR PHÄNOMENOLOGISCHEN ÄSTHETIK UND ALETHEIOLOGIE. Orbis Phaenomenologicus. Würzburg, Verlag Königshausen & Neumann, 2004, 248 str.

Fenomenologija ni le filozofska usmeritev, ki je pomembno vplivala na razvoj slovenske filozofije, marveč še vedno oblikuje podobo slovenske misli. Domača recepcija fenomenoloških tem je izoblikovala izostren posluh za sopripadnost estetike in resnice, umetnosti in biti. S tem je v marsikaterem pogledu že v prejšnjih desetletjih v svobodnem, pogumnem soočenju z antitezami svojega okolja in časa razvila teme in povezave, ki so v drugih kulturnih okrožjih šele pred kratkim postale

deležne eksplicitnih raziskav. Danes lahko vzvratni pogled osvetli delo treh generacij, ki so si, vsaka na svoj način, prizadevale dosledno raziskati in razvijati različne vidike vzajemnosti fenomena resnice in resnice fenomenov, od etike, psihologije, literarne kritike in eksistencialne filozofije ter vse do rušenja temeljev konstituiranih ideologij.

V tem smislu uvodna beseda prof. dr. Deana Komela k delu *Kunst und Sein* ponuja pregleden oris delovanja glavnih osebnosti slovenske fenomenologije od Franceta Vebra do sodobnikov. Kronološki kriterij ni izključujoč. Vključitev relevantnih tematskih sklopov v širši okvir slovenske kulture, ki obsega predstavitev prelomnih trenutkov v družbenem življenju, znanstvenih naporih in umetniškem ustvarjanju, omogoča živo upodobitev mnoštva pristopov in pogledov, od katerih živi slovenska fenomenološka misel. Navezava na evropsko sočasno produkcijo in dela njenih najpomembnejših predstavnikov nudi tujemu bralcu sredstvo za razumevanje in interpretacijo temeljnih značilnosti neznanega področja, vključno z spoznavanjem določenih karakterističnih odtenkov slovenske misli.

Izbor tekstov v prvem delu knjige (*Forschungen*) zagotavlja presek raznovrstnih tematik, ki jih je obravnavala fenomenologija na Slovenskem. Odlomke iz del Franceta Vebra, Dušana Pirjevca, Ivana Urbančiča, Valentina Hribarja, Deana Komela, Valentina Kalana in Andrine Tonkli Komel je mogoče obravnavati kot posamezna poglavja več desetletij dolge filozofske debate, v kateri so se možnosti fenomenološke analize oplemenitile s premislekom o eksistencialni razsežnosti, kakršno razpira izkustvo umetnosti v najširšem smislu. Estetika doživljanja je dopolnjena s preišljevanjem konstitutivne odprtosti človekovega bistva, ki omogoča razgrnitev predmetnosti in izgrajevanje sveta ali svetov pomenov vse do tragične možnosti njihovega nihilističnega zanikanja. Prispevki bralca uvajajo v samostojno preišljevanje obravnavanih tem in ga pozivajo k soočanju z odprtimi vprašanji vsake filozofije: od estetskega čustvovanja do zagonetne strukture evropskega romana, od resnice do lepote, od humanizma do presežnosti besede.

V drugem delu knjige (*Dokumentation*) so na voljo življenjepisi in bibliografije avtorjev prispevkov ter potrebni kritični aparati.

Z delom *Kunst und Sein. Beiträge zur Phänomenologischen Ästhetik und Aletheiologie* je urednik prof. dr. Dean Komel poskrbel za celovit prikaz zgodovine in temeljnih vprašanj fenomenološke misli na Slovenskem. Za tujo strokovno in širšo javnost pomeni knjiga pomemben prispevek k spoznavanju ustvarjalnosti in izvirnosti slovenske misli ter temeljno delo za zadevna fenomenološka področja, za slovensko filozofijo in kulturo pa pretehtano predstavitev nekaterih besedil, ki bodo lahko s prevodom v referenčni jezik kontinentalne fenomenološke tradicije plodno vplivala na sodobno

evropsko diskusijo in tako pridobila tudi mednarodni pomen, ki jim pripada.

Jan Bednarik

Hilary Putnam: THE COLLAPSE OF THE FACT / VALUE DICHOTOMY AND OTHER ESSAYS. Cambridge, Massachusetts – London, England, Harvard University Press, 2003, ix + 190 str.

Ameriški filozof, profesor emeritus s harvardske univerze, avtor številnih knjig s področja filozofije matematike, filozofije znanosti in filozofije logike, med katerimi naj omenimo *Reason, Truth, and History*, *Realism with a Human Face* in *Ethics Without Ontology*, znan kot predstavnik funkcionalizma na področju filozofije kognitivnih znanosti in predvsem kot avtor s področja filozofije jezika (*Meaning of Meaning*), je leta 2003 že drugič objavil (prva objava 2002) knjigo *The Collapse of the Fact / Value Dichotomy and Other Essays*, v kateri se usmerja v klasično filozofsko dihotomijo med sodbe o dejstvih in sodbe o vrednotah (moralnih, etičnih sodbah).

